

znano, ker so stare listine pogorele. Tudi leto zidanja se natanko ne vé. Valvazor piše, da je bila cerkev naše ljube Gospé na Žalostni gori pred kakimi 18. leti sezidana; tedaj okrog l. 1670. Skoraj gotovo pa je, da je bila zdanja cerkev l. 1797. popolnoma dodelana, ker ta letnica je vsekana na malih vratih ob ženski strani. Mogoče, da so se vrata pozneje prebile ker je ravno ob istem času več romarjev dohajalo. (Mittheilungen d. hist. Ver. str. 24. sub l.) Da se je mej tem časom znotraj cerkev zmir bolj zaljšala, se vidi iz tega, ker je bil veliki altar postavljen l. 1675. Daroval ga je Materi božji baron Daniel Kajzel s svojo soprogo, takrat lastnik Mokronožke grajščine, kar spričuje napis na tablici za oltarjem, ki se glasi: In honorem Dei et B. M. V. Matris Dol. Kl. D. Joanes Kaisel Lib. B. D. G. et. S. D. in A. et. N. cum sua coniunge hoc altare erexit. 1675. — Imé njegove soproge je zapisal Valvazor pri priložnosti, ko pripoveduje žalostni konec tega barona. „Temu Danielu Janezu Kheysellu (pozneje ga zopet piše Khaysell) je njegov svak gosp. Hans Jožef Schernburg, užé imenovanega Ernest Mihaela (ustanovitelja mokron. župnije) brat, pred 14 leti (t. j. ravno okrog 1675), ko sta za gradom kegljala, v jezi nož zabodel v vrat, da je čez pol ure umrl. — Ta Schernburg pa je bil ne samo zeló jezi podvržen, temuč tudi ne prav zdrave pameti. — Trg in grad je dobila potem v last tega umorjenega Kajzela ostala vdova baronovka Marija Margareta, roj. pl. Schernburg. — Kje je bil oltar izdelan, ne kaže nobeno znamenje. Dokaj lično delo je iz črnkastega marmorja. — Na jugovzhodni strani od cerkve nižje so svete stopnjice (ali sv. štenge). Leta 1872. so bile po velikodušnem daru župnika Kastelca popolnoma prenovljene, le škoda, da ne po kaj srečnem in primernem načrtu. — To in še natančneje popisuje božjo pot gospod Ant. Žlogar v svojej knjigi „Trojna božja pot“. — Zahodno od Mokronoga nad vasjo na gričku Slepšek stala je nekdanja kapelica sv. Lorenca, ki pa je zdaj le malo poznati. Pravljičica o tej kapelici pravi: V griču pod kapelico se nahaja studenec, in kadar se utegne zadnji kamen od te kapeličine razvaline v dolino izvaliti, se bode studenec odprl ter vso dolino poplaval.

Da so bile starodavne naselbine v Mokronogu in v okolici, pričajo gomile, ki se nahajajo v bližnji vasi Ostrožnik in tū in tam se tudi večkrat izkopavajo okostja, novci itd. Dne 11. septembra 1879. se je izkopalo južno tik trga v gozdu Priča prsten lonec okoli 4000 bakrenih novcev, sè sledečimi imeni: Gallienus, Saloninus (en sam novec srebrn), Claudius II., Gothicus, Salonina (žena njegova), Quintillus, Aurelianus, Severina (žena njegova), Probus, Facitus, Florianus, Carus, Carinus, Numerianus, Quintillus, Viktorinus, Petricus (oče in sin). Natančen popis najdbe se nahaja v „Slov. Národu“ od l. 1880., štev. 9. in 10. Leta 1880. našel se je tū pod Mokronožkim gradom zlati rimski novec cesarja Anastazija II.

(Dalje prihodnjič.)

Opazke.

(Piše Dolinski.)

1.

V 3. odstavku istrske dež. šol. postave s 27. julija 1875. l. je krajnim šol. svétom zaukazano: „Krajni šol. svét ima oskrbovati šolske knjige in druge pripomočke ubogim šolskim otrokom“.

Koliko je v odstavku dobrega za šolstvo! Kako bi se lahko, izvršajoč te vrstice, rednejše in uspešnejše, z vsem potrebnim priskrbljeno, poučevalo. A mesto tega nahaja se v naših šolah mnogo otrok brez knjig, brez družih učnih pripomočkov. Slaba obleka in bosonogost zapira otrokom, osebito v zimskem času, pot v šole; lakote jočejo in ginejo. In kdo se za vse to zmeni? Nihče drugi, če si učitelj od svoje bore plače ne odtrga in ubogim otrokom pomaga. Da bi že enkrat kraj. šol. svéti v Istri svoje dolžnosti v tem spolnovati začeli!

2.

V 1. odstavku istrske dež. šol. postave s 27. julija 1875. l. je krajnim šol. svetom zapovedano: „Krajni šol. sveti imajo denarske fonde, jih oskrbujejo in iz njih za šolske potrebe in odškodnino za stanovanje učiteljem plačujejo“. Takih krajnih šol. fondov pa ni. Učitelji moledvajo pri županih, kateri jim pa niso dolžni plačati. Včasih dobé kaj, večkrat pa tudi nič; še-le s sodnijskim potom pridejo do plačila!

Da bi se krajni šol. fondje v življenje poklicali, zahtevati bi morali, v prvej vrsti, zavedni učitelji svoj prisluženi ali postavno pripoznani denar, edino-le, kar je tudi postavno, od krajnega šol. sveta. Tovariši! poskušajmo tako delati. S tem storimo dvoje dobro:

- a) prisilimo krajne šol. svete postavo spolnovati, in
- b) koristimo s tem sami sebi, ter se marsikaterih neušečnosti ognemo.

3.

V 6. odstavku isterske dež. šol. postave s 27. julija 1875. l. beremo: „Krajni šol. svet ima, kolikor mogoče, pospeševati šolsko obiskovanje, in se udeleževati pri kaznovanji zarad šol. zamud tako, kakor to postava predpisuje“. Koliko in kaj se pa v tem v resnici stori? Malo, ali celo nič! In zakaj ne, hočemo v kratkem pokazati:

a) Predsednik krajnemu šol. svetu je politična oseba, nadžupan (10—15 tišoč duš); dokle užé s svojim poslom preobložen.

b) Krajni šol. svet ima v svojem področji 8 — 10 šol.

c) Te šole so, ena več, druga manj, a katera 3 — 5 ur od sedeža krajnega šol. sveta oddaljene. Kako morejo stariši hoditi tako daleč vsak mesec upravičevati svoje otroke? Ali ni ubožno ljudstvo že s tem dosti kaznovano? In, ali pozná krajni šol. svet razmere gledé zamud tako oddaljenih šol? Stariši mu lahko povedó, pri upravičevanji, kar jim ljubo; ako je treba ravno naopačno.

d) Predolgo je že postavno obravnavanje šolskih zamud; ako se pa k temu še zanikrnost ali celó popustljivost pridruži, zavleče se stvar še nadalje, in premnogokrat v brezkončno prihodnost. — S tem pa zgublja veljavo učiteljstvo, šola in postava sama; kajti marsikateri poreden oče se pozivu le posmehuje, iz skušnje dobro vedoč, da se mu nič ne zgodi; in pozivu še sledí ne.

Da bi krajni šol. sveti ne tako preobloženi, uspešnejše delati mogli, in da bi se ubožnemu ljudstvu v Istri stroški in prevelike zamude gledé dolzih potov h krajnim šol. svetom zljajšale, sklenilo je „učiteljsko društvo za Koperski okraj“ v svojem glavnem zborovanji v dan 10. maja t. l. naprositi slavni c. kr. okrajni šol. svet v Kopru, ki ima v to postavno moč, da dobí vsaka šola v tem okraji svoj krajni šol. svet z lastnim predsednikom. Upamo, da se ne bode slavni c. k. okrajni šol. svet tej, za šolski napredek prepotrebnej in prevažnej napravi ustavljal; — in zopet smo za korak naprej.

Književnost.

— **Spisi Krištofa Šmida.** Poslovenjeni mladini v zabavo in pouk. IV. zvezek: Kanarček. Kresnica. Kapelica v gozdu. Poslovenil P. Hugolin Sattner. V. zvezek: Slavček. Nema deklica. Poslovenil P. Florentin Hrovat. — Spisov Krištofa Šmida nam ni treba priporočevati; priporočajo se sami, posebno pa še, če so tako gladko preloženi v naš jezik, kakor to razumita omenjena gospoda pisatelja. Dohivajo se pri J. Krajci v Novem mestu.

— **Ljudevita Tomšiča izbrane izvorne pripovedi hrvatske mladeži.** (Prvi zvezek.) V Zagrebu. Naklada knjižare Mučnjaka i Senftlebens. Tako je imé lični knjižici, ki jo je na svetlo dal naš neutrudljivi rojak g. Ljudevit Tomšič, učitelj v Zagrebu. Knjižica je tako umevno pisana, da jo tudi Slovenci lahko umejemo. Priporočamo jo tedaj vsem, ki se hočejo baviti s hrvatskim berilom.